

## EESTI KUNSTI DIGISILD

### TEEMA RAHVUSROMANTISM

#### DIGISILLA VIDEO Ants Laikmaa „Autoportree“



Ants Laikmaa. Autoportree. 1902. Pastell. Eesti Kunstimuuseum

### TEA

19.–20. sajandi vahetus oli eesti kunsti arengus heitlik aeg, mil modernismi lõpliku läbilöögi eel levisid üheaegselt erinevad kunstiideed ja stiilivõtted, nagu juugend, sümbolism ja dekadents.

Võimsa meelsusavaldusena kerkis sajandivahetusel esiplaanile rahvuslikku eneseteadvust rõhutava **rahvusromantilise** kunsti arenguliin. **Ants Laikmaa** (1866–1942) demonstratiivne lahkumine Düsseldorfis kunstiakademiast ja lahtimurdmine akadeemilisest kunstiõpetuse traditsioonist oli eesti kunsti ajaloo üks sümbolsemad žeste. Kui Ants Laikmaa vägev isiksus ja Eesti-aineline looming valitses 20. sajandi esimese kümnendi rahvusromantilist suunda, siis teisel kümnendil kujunes rahvuslikult meelestatud kunstnike jaoks olulisimaks tüvitekstiks „**Kalevipoeg**“, mille süžeede ja motiivide väljapaistvamaks tõlgendajaks kujunes Laikmaa andekas õpilane Oskar Kallis (1892–1918). Rahvusromantiliste teemade esiletõus on seotud 19.–20. sajandi vahetusele iseloomuliku uusromantilise igatsusega kaotatud paradüüsi järele. Paradüüsi otsingud tõid kaasa Eesti muinasaja idealiseerimise ja süvenemise rahvakultuuri ürgsetesse kihistustesse (**rahvaluule, rahvakunst**). Ka kunsti rahvuslikkuse üle

peetud diskussiooni üks algataja **Kristjan Raud** (1865–1943) ammutas inspiratsiooni eesti rahvaluulest ja „Kalevipojast“, arendades eestlaste kollektiivses teadvuses juurdunud arhailised kujundid universaalseteks inimeksistentsi tähistavateks sümboliteks, nagu sünd, surm, lein, üksindus, püsimine ja paratamatus („Kalmuneid“).

Erinevalt rahvusromantikuist lootsid ideedevahetuse järele janunenud eesti esimese põlvkonna **modernistid** – skulptor **Jaan Koort** (1883–1935), maalijad **Nikolai Triik** (1884–1940) ja **Konrad Mägi** (1878–1925) – luua Eesti kaasaegne kunstimaastik dialoogis Euroopa moodsa kunsti liikumistega. 20. sajandi algul eesti kunstnike ees seisnud valikud üldistas geniaalse lihtsuse ja tabavusega luuletaja Gustav Suits (1883–1956) 1905. aastal **Noor-Eesti** liikumise manifesti lauses „Olgem eestlased, kuid saagem ka eurooplasteks!“.

### ARUTLE JA LOO

#### Enne vaatamist

- Millal toimus rahvuslik ärkamine? Mis oli selle tõukejõuks?
- Millal teadvustas eestlane end rahvana?
- Kuidas väljendusid eestluse otsingud 19.–20. sajandi vahetuse kirjanduses, muusikas, kunstis?

#### Pärast vaatamist

- Milliste võtete (kehahoiak, riietus) abil on Ants Laikmaa loonud endast enesekindla kunstniku portree?
- Võrdle Ants Laikmaa autoportreed Gerhard von Kügelgeni autoportreega. (Vaata Digisilla video: Gerhard von Kügelgen „Autoportree“ ja „Venna Karl von Kügelgeni portree“.) Mis on neis sarnast? Mille poolest need erinevad?

**Uuri digitaalkogust ([digikogu.ekm.ee/est](http://digikogu.ekm.ee/est)) märksõna „Kalmuneid“ abil Kristjan Raua loodud visandeid ja töid. Kuula YouTube'is Veljo Tormise loodud teost „Kalmuneiu“ kantaat-balletist „Eesti ballaadid“.**  
**Mis juhtub selles 19. sajandil kirjapandud setu loos? Tee lühike klipp, kasutades Kristjan Raua „Kalmuneiu“ ainelisi töid ja Veljo Tormise muusikat. Soovi korral loo ise puuduolevad, kas teksti- või pildipõhised, visuaalid.**

### MUUSEUMITUNNI SOOVITUS

„Varamu“